LIBRIS | We know books

VICTOR HUGO

Gavroche și Cosette

Fragmente din romanul „Mizerabilii"
Traducere de Olga Monta
Repere biobibliografice de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

LIBRIS | We know books

Coperta: Dana Popescu
Tehnoredactor: Ecaterina Pîslă

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
HUGO, VICTOR
Gavroche și Cosette / Victor Hugo; trad. Olga Monta; repere biobliogr. de Lucian Pricop – Ed. a 4-a – București: Cartex 2000, 2022

ISBN 978-606-091-079-4

I. Monta, Olga (trad.)
II. Pricop, Lucian (ed.)
821.133.1

Volumul reproduce ediția apărută la Editura Ion Creangă, Buc., 1979

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

Adolescența adolescentului de pretutindeni (Lucian Pricop) .. 7
Gavroche 11
Cosette 51

LIBRIS | We know books

GAVROCHE

Odinioară, cu vreo sută de ani în urmă, Parisul era tot atât de plin de copii vagabonzi, ca pădurea de păsărele. Păsărelele se cheamă vrăbii, iar copiii, ştrengari.

Aceşti băieţandri, în vârstă de şapte până la unsprezece ani, trăiau de obicei în cete. Părinţii lor, istoviţi de sărăcie şi munci grele, nu puteau şi, uneori, nici nu voiau să le poarte de grijă. Dar ştrengarii nu-şi pierdeau curajul. Erau zile când nu mâncau; dar nu era seară să nu se furişeze, dacă aveau poftă, la teatru. Uneori n-aveau cu ce să se îmbrace, nici ce să-şi pună în picioare, şi nici unde să se adăpostească măcar. Zile întregi hoinăreau pe străzi şi înnoptau pe unde se nimerea. De la taţii lor aveau câte un pantalon jerpelit, care li se târa pe pământ. Pe cap purtau câte o pălărie veche, cine ştie a cui, care le aluneca mereu pe nas.

Ca să fii primit printre ştrengarii parizieni trebuia să ai merite însemnate. De pildă, unul dintre ei se bucura de o deosebită cinste pentru că văzuse un om căzând de pe turnul unei biserici, un altul, fiindcă fusese de faţă când se răsturnase înaintea lui o diligenţă, al treilea, deoarece cunoştea un

LIBRIS We know books

soldat care fusese cât p-aci să scoată cu baioneta ochiul unui domn cu vază.

Prețuiau mult pumnii zdraveni. Ștrengarului îi plăcea să-și dea ifose: „Uită-te numai cât îs de voinic!“ Acel căruia i se întâmpla să se taie „până la os“ era socotit erou. Îi invidiau grozav pe stângaci, iar șașiii aveau mare trecere.

Ștrengarii se încăierau necontenit cu vardiștii care organizau noaptea razii pentru prinderea micilor vagabonzi. Iată de ce fiecare ștrengar știa cum arată la față și cum se numesc toți vardiștii.

Le știa pe de rost obiceiurile și găsise pentru fiecare câte o poreclă: „ăla e Trădătorul, ăla e Afurisitul, ăstălalt e Namila și ălălalt e Caraghiosul; ăsta-și închipuie că Pont-Neuf e numai al lui și nu lasă «lumea» să se plimbe pe marginea podului, dincolo de parapet, iar ăstuilalt îi place să tragă «oamenii» de urechi...“

Ștrengarul parizian era uneori cuviincios, alteori însă era nespus de obraznic.

Avea dinți stricați, pentru că mânca puțin și prost, dar avea ochi frumoși și limpezi, pentru că era deștept.

În vremea aceea puteai întâlni adesea pe Boulevard du Temple un băiat de vreo unsprezece-doisprezece ani, care era adevărata întruchipare a ștrengarului. Purta pantaloni lungi, bărbătești, și o bluză femeiască. Dar nici pantalonii nu-i avea de la taică-său și nici bluza de la maică-sa. Niște oameni străini îl îmbrăcaseră, de milă, în aceste zdrențe. Totuși, băiatul avea și tată și mamă. Taică-său însă nu-i purta de grijă, iar maică-sa nu-l iubea; astfel, pe drept cuvânt, putea fi socotit orfan.

Se simțea la largul lui numai pe stradă. Era un băiat palid și bolnăvicios, dar isteț, îndemânatic, zglobiu și tare glumeț.

Nu stătea niciodată la un loc; hoinărea pe străzi cântând, scormonea prin canale de scurgere, șterpelea pe ici, pe colo, cu haz și îndemânare, așa cum fac pisicile sau vrăbiile, râdea când i se spunea ștrengar și se mânia când i se spunea haimana.

N-avea nici casă, nici masă, nici pe cineva care să-l iubească și să-l mângâie, dar lui nu-i păsa. Și cu toate că era atât de părăsit, uneori îi trecea prin minte: „Ia să mă duc s-o văd pe mama!“ Pleca atunci din locurile cunoscute, cu piețe și bulevarde zgomotoase, cobora pe chei, trecea podurile și, în cele din urmă, ajungea în mahalalele oamenilor sărmani.

Acolo, într-o cocioabă nenorocită, trăia familia acestui băiat zglobiu. Găsea aici numai amărăciune, mizerie și, ceea ce era mai trist, nici măcar un zâmbet de bun sosit. Vatra era rece și reci erau și inimile.

Când intra, îl întrebau: „De unde vii?“ „De pe stradă!“ răspundea el.

Când pleca, îl întrebau: „Unde te duci?“ „Pe stradă“, răspundea el.

Iar maică-sa îi striga din urmă: „Și ce-mi cauți pe aici?“

Copilul trăia lipsit de dragoste și de îngrijire, ca ierburile gălbejite care cresc prin pivnițe. Nu suferea însă din această pricină si nu învinuia pe nimeni. De altminteri, nici nu știa cum ar trebui să fie cu adevărat un tată și o mamă.

Am uitat să vă spun că pe Boulevard du Temple acest ștrengar fusese poreclit Gavroche.[1]

La Paris se ivesc adesea, în moijlocul primăverii, zile friguroase, când ai putea crede că s-a întors iarna.

---

[1]Se va citi Gavroș. (n.r.)

LIBRIS | We know

Într-o asemenea seară rece de aprilie, Gavroche, zgribulindu-se de frig în zdrențele lui, stătea pe o stradă plină de lume, în fața unei vitrine mari de frizerie, luminată din belșug. Își înfășurase gâtul într-un șal șterpelit cine știe de unde. Părea că privește cu o curiozitate plină de admirație un manechin de ceară – un cap de femeie pieptănat cu iscusință și împodobit cu flori – care se rotea în vitrină, zâmbind trecătorilor. Adevărul era însă că Gavroche observa ce se petrece în frizerie, pândind momentul în care s-ar fi putut strecura înăuntru, pentru a șterpeli din vitrină o bucată de săpun, pe care s-o vândă pe urmă, pentru câțiva gologani, unui bărbier de la mahala. I se întâmpla deseori să prânzească numai datorită acestui mijloc.

Era foarte îndemânatic în asemenea isprăvi, pe care le numea „a-i bărbieri pe bărbieri!"

Tot admirând manechinul de ceară și privind bucata de săpun, el mormăia printre dinți: „Marți! Nu marți! Marți să fi fost? Mi se pare că marți. Da, marți. Se străduia să-și aducă aminte când mâncase pentru ultima oară. Își dădu seama că aceasta se întâmplase cu trei zile în urmă, deoarece era vineri.

În prăvălia caldă și luminată, frizerul bărbierea un client și din vreme în vreme arunca câte o privire piezișă dușmanului, adică ștrengarului rebegit de frig, dar obraznic, care stătea la geam cu mâinile în buzunare și, desigur, punea ceva la cale.

Dar iată că Gavroche văzu doi copii mai mici decât el, unul de vreo șapte ani, celălalt de cinci, destul de bine îmbrăcați, care intraseră în prăvălie. Era greu să înțelegi ce spuneau, deoarece vorbeau amândoi deodată. Cel mai mic plângea întruna, iar celui mai mare îi clănțăneau dinții de

frig. Bărbierul se întoarse furios și, fără să-i asculte, îi dădu afară, strigând după ei:

– Intră și ăștia fără nici un rost, numai așa, să înghețăm și alta nu!

Copiii plecară, plângând. Între timp, cerul se înnorase și începuse să plouă mărunt.

Gavroche se repezi după copii:

– De ce plângeți, broscoilor?

– N-avem unde să dormim la noapte, răspunse cel mai mare. ¿¿

– Asta-i tot? Mare lucru! Face să plângi pentru asemenea fleacuri? Uite prostuții! Și, ocrotitor, cu voce mângâietoare, el adăugă:

– Veniți cu mine, țâncilor!

– Venim, domnule, răspunse cel mai mare.

Contenindu-și plânsul, copiii îl urmară cu încredere pe Gavroche. Depărtându-se, Gavroche nu se putu stăpâni să nu arunce o privire furioasă spre dugheană.

– Fiară nemiloasă! mormăi el. Viperă, nu alta! Ascultă, bărbierule! Am să caut un lăcătuș și am să-ți agăț niște clopoței la coadă!

Din pricina bărbierului căpătase acum gust de harță. Sărind peste o băltoacă, zări o bătrână cu o mătură în mână și o întrebă:

– Doamna a ieșit la călărie?

Și pe dată stropi cu noroi ghetele lustruite ale unui trecător.

– Nătărăule! țipă trecătorul furios.

Gavroche își scoase nasul din șal:

– Aveți vreo plângere de făcut?

– Da, împotriva ta! se răsti trecătorul.

LIBRIS We know books

– Biroul s-a închis, zise Gavroche. Nu se mai primesc reclamații.

Trecând prin fața unei porți văzu o fată de vreo treisprezece-paisprezece ani, care tremura de frig și cerșea.

– Sărmănica! N-are nimic pe ea! Ține, ia-l! zise el. Și scoțându-și șalul cel călduros, îl aruncă pe umerii slabi ai cerșetoarei.

Fetița îl privi înmărmurită și primi darul fără să spună un cuvânt. Gavroche însă se zgribuli acum și mai amarnic din pricina frigului. Tocmai în acest timp, ploaia, care contenise, se porni din nou.

– Ce îndrăzneală, iar plouă! strigă Gavroche. Asta nu îmi mai place! Dar la urma urmelor, atâta pagubă! adăugă el, privind cum cerșetoarea se înfășura în șal. Cel puțin ei o să-i fie cald ca într-un cojoc!

Porni mai departe.

În urma lui, copiii grăbeau pasul.

Trecând pe lângă o brutărie, Gavroche se întoarse spre ei:

– Ia ascultați, puștilor, ați prânzit azi?

– Nu, domnule, de azi dimineață n-am mâncat nimic – răspunse cel mai mărișor.

– Se vede că n-aveți nici tată, nici mamă! zise Gavroche, cu tonul unui om mare.

– Ba da, domnule, avem și tată și mamă, dar nu știm unde sunt. Am tot mers pe străzi, căutând ceva de mâncare, dar n-am găsit nimic.

– Știu – zise Gavroche – câinii mănâncă tot. Și după un timp, adăugă: Care va să zică v-ați pierdut părinții? Nu mai știți ce s-a ales de ei? Asta nu se face, puștilor. E o prostie să-i pierzi pe ăi mari. Ei, dar ceva tot trebuie să mâncați...

Nu-i mai întrebă nimic. Să nu ai adăpost, e lucru obișnuit pentru un ștrengar.

Gavroche se opri și începu să-și scotocească buzunarele pantalonilor. În cele din urmă înălță capul, cu o înfățișare plină de mândrie:

– Liniștiți-vă, picilor, acușica o să cinăm de minune.

Pescui din buzunaru-i larg un bănuț, împinse băiețașii în brutărie și, azvârlind banul pe tejghea, strigă:

– De cinci gologani pâine!

Brutarul luă o pâine și un cuțit.

– O împarți în trei – reluă Gavroche și explică plin de demnitate: Doar vezi că suntem trei!

După ce-i privi pe copii cu luare-aminte, brutarul se pregăti să le dea pâine neagră, dar Gavroche strigă, inciudat:

– Ce-i asta?

Brutarul răspunse cu politețe:

–Pâine! E pâine foarte bună, de calitatea a doua.

– Ba să ne dai cea mai bună pâine albă. Eu fac cinste!

Brutarul nu-și putu stăpâni un zâmbet și începu să-i cerceteze cu curiozitate.

– Ia ascultă, ce te uiți așa la noi? îl întrebă Gavroche jignit. Crezi că suntem copilași?

După ce pâinea fu îmbucătățită, Gavroche le spuse băieților:

– Ei și acum înfulecați!

Copiii îl priviră fără să-nțeleagă. Gavroche începu să râdă:

– Firește, sunt mititei, nu pricep încă! Mâncați, țâncilor! adăugă el.

LIBRIS We know books

Socotind că băiatul cel mare e mai dezghețat și trebuie încurajat într-un fel deosebit, Gavroche îi întinse felia cea mai groasă și zise:

– Hai, deschide pliscul!

Bucățica cea mai mică o opri pentru el. Toți trei erau foarte flămânzi și, stând la ușă, mâncau cu lăcomie. Brutarul, care-și primise banii, îi privea acum cu necaz, pentru că împiedicau intrarea în brutărie.

– Să ne întoarcem pe stradă – zise Gavroche.

Porniră astfel mai departe, spre Bastilia.[1]

Din când în când, trecând pe dinaintea vreunei prăvălii luminate, băiețelul cel mai mic se oprea să vadă ce oră arată ceasornicul de cositor pe care-l avea atârnat de gât cu o sfoară.

– Ian privește ce mai nătăfleață! zise Gavroche. Apoi murmură gânditor, ca pentru el: Oricum, dac-aș avea copii, le-aș purta mai bine de grijă!

Tocmai când isprăvea de mestecat pâinea, dintr-un colț al străzii Ballets, un om înalt îi strigă lui Gavroche:

– Tu ești, Gavroche? Încotro?

Gavroche arătă spre copii.

– Mă duc să-i culc.

– Unde?

– La mine acasă.

– Da'ce, tu ai casă?

– Am!

– Unde?

– În elefant! răspunse Gavroche.

– Cum în elefant?

[1] Bastlia – veche fortăreață din Paris, care ținea loc de închisoare a deținuților politici. La 14 iulie 1789 a fost dărâmată de poporul răsculat. (n.red.)

– Da, în elefant! Și ce vezi de mirare în asta?

Pe vremea aceea, în piața Bastiliei se afla un monument ciudat: un elefant uriaș, de lemn, tencuit pe deasupra cu ipsos. În spinarea lui era așezat un turn, care semăna cu o căsuță: pe vremuri, acest turn fusese vopsit în verde, dar ploile și vremea rea îl înnegriseră.

Elefantul se afla într-un colț pustiu al pieței. Fruntea lată, trompa, colții, turnul de pe uriașa lui spinare, cele patru picioare care aduceau cu niște coloane îl făceau să semene noaptea cu o dihanie înspăimântătoare.

Spre acest colț al pieței, abia luminat din depărtare de un felinar, îi duse strengarul pe cei doi protejați ai săi. Dându-și însă seama că micuții s-ar putea speria de o asemenea namilă, le zise:

– Să nu vă fie frică, țâncilor!

Se strecură printr-o spărtură a îngrăditurii care împrejmuia locul unde se afla elefantul, apoi îi ajută și pe micuți să se strecoare pe acolo. Cei doi copii, speriați, îl urmau cu încredere, fără să scoată o vorbă, pe micul lor ocrotitor zdrențuit, care le dăduse pâine și le făgăduise un culcuș.

Dincolo de îngrăditură se afla o scară, pe care o întrebuințau peste zi muncitorii unui șantier din vecinătate. Cu o putere uimitoare pentru anii săi, Gavroche o ridică și o sprijini de unul din picioarele dinainte ale elefantului. Chiar la locul unde ajungea scara, se zărea un fel de deschizătură neagră în pântecele elefantului.

Gavroche le arătă musafirilor săi scara și deschizătura și le zise:

– Hai, cățărați-vă!

Cei doi băieței se priveau cu spaimă.

– Vă e frică, picilor! râse Gavroche. Și adăugă: ia priviți!